

Изказване на министъра на отбраната Аню Ангелов по време на националната научна конференция на тема: „Колективната и националната сигурност и отбрана в контекста на динамичните промени в геополитическата среда и по-рационалното използване на намалените отбранителни разходи в страните от НАТО и ЕС”

30 януари 2012 г.

**Уважаеми господин генерал,
Уважаеми господин димитров,
Уважаеми генерали, адмирали, офицери,
Дами и господа,
Драги студенти,**

За мен е привилегия и чест да споделя с вас някои свои мисли във връзка с темата на днешната научна конференция и съм сигурен, четейки дневния ред на конференцията, че има много интересни теми, които ще задържат вашето внимание за един ден и половина, както е планирано.

Искам да благодаря на ръководството и на членовете на Съюза на офицерите от резерва „Атлантик”, които заедно с Асоциацията на информационните и комуникационни специалисти, организират тази конференция. Между впрочем, забелязва се една трайна тенденция - този съюз да поставя на общественото внимание актуални въпроси на сигурността и отбраната – едно от най-важните неща, които, според мен, трябва да правят неправителствените организации – да поставят в центъра на вниманието онези теми, които вълнуват обществеността.

Днешният форум е важен заради обхвата и съдържанието на самите теми, както и най-вече защото се провежда преди срещата на министрите на отбраната на 2 и 3 февруари в НАТО, преди съвместната срещата на министрите на външните работи и на отбраната в НАТО през април и преди срещата на високо равнище в Чикаго през май. Така че и в Алианса, и в България кипи трескава работа, за да постигнем успех на тази среща. Вярвам, че затова ще допринесат и резултатите от тази конференция.

Както вече беше изтъкнато, все по-динамична и трудно предвидима става средата за сигурност, особено подплатена с финансовата и икономическата криза, която властва в Европа и не само в Европа. Затова днес повече от всякога трябва да бъдем адаптивни, да оценяваме тази среда и да вземаме своевременно мерки за отговор на предизвикателствата, които промените

налагат. Едно от тях беше споменато, то е важно, едно обстоятелство, това е Новата отбранителна стратегия на САЩ. Аз лично имах срещи с редица представители на САЩ и четейки самата реч на президента Обама, а още повече на моя колега Лиън Панета, аз правя един извод, който е важен според мен.

От една страна, като че ли фокусът на Националната стратегия за сигурност на САЩ се премества в Тихия океан, към Китай, към т.нар. Широк – Близък Изток. И това е естествено, защото Азия и бурното икономическо развитие на Азия преди всичко, е в основата на едно такова преместване на фокуса. Няма да скрием, че и ние, и всички страни-членки на НАТО, разполагат с достатъчно информация за нарастващ военен потенциал на държавите от този регион. Затова считам за оправдано и може би това трябваше да стане преди 4-5 години, едно разглеждане на региона - на Азия, на Тихия океан, като бъдещ фокус на стратегията за национална сигурност на една държава с най-мощен военен потенциал и най-мощна икономика – САЩ. От друга страна обаче, искам да подчертая, че изрично се отбелязва и в речта в Пентагона на президента Обама, и в последвалата реч на Лиън Панета, запазването на Европа като стратегически партньор на САЩ. Подчертано е значението на НАТО и на чл. 5 от Вашингтонския договор и на заявления от президента Обама подход на САЩ по отношение на НАТО и ЕС.

Ето защо от външнополитическа гледна точка, предполагам, че и г-н Цанчев (заместник-министър на външните работи) ще се спре на това много подробно пред вас, аз считам, че не забелязваме изоставяне на Европа във фокуса, във вижданията на администрацията на президента Обама. Искам да продължа с това какво ние трябва да правим в тази среда. За да можем да гарантираме нашата сигурност и за да направим Алианса по-силен, наред с дипломатията, икономическия растеж и другите инструменти на националния потенциал - националната мощ, страната ни трябва да изгражда и да развива адекватен отбранителен потенциал.

Въпросът е какво е това адекватен отбранителен потенциал? Свикнали сме, и моите колеги генерали от по-старото поколение знаят – съотношение на силите, вероятни противници на самата граница, развърнати групировки и прословутото три към едно съотношение на силите, при което една отбранителна операция би имала успех. Трябва ли да продължаваме по същия начин, трябва ли да считаме, че многохилядна армия може, в съвременния свят, непритежавайки съвременна бойна техника и въоръжение, да е в състояние, сякаш сама, да реагира на предизвикателствата и на съвременната среда? Категорично не. И в тази връзка винаги трябва да се разграничаваме от две концептуални крайности,

които пречат на способността вярно да оценяваме ситуацията, да вземаме правилни решения.

Първата опасна заблуда вече я споменах – по-голяма като численост армия, с много танкове, бронетранспортъри значи по-голяма сигурност. Сигурност срещу кого, сигурност с кого – това са все въпроси, които са риторични. Аз считам, че такъв подход, за който споменах преди малко, е изживял времето си и може да служи за успокоение на хора, носталгично настроени към времената, когато България беше част от една друга система за колективна отбрана, и която противостоеше срещу две държави от противоположния политико-военен блок – НАТО тогава.

Днес на нас ни е необходим по-малък потенциал, но за сметка на това по-модерен, по-гъвкав, който да може да се справи със съвременните рискове и заплахи, не сам, а в системата на колективната отбрана на НАТО и в системата на колективната сигурност, която осигурява ЕС. Надявам се, че всички вие правите разграничение между система за колективна отбрана и система за колективна сигурност.

Предвид оценките, които правим за средата за сигурност и това, че в бъдеще не ни заплашва мащабна военна агресия на нашите граници, тези способности, това е другата заблуда, според пацифистите могат да бъдат абсолютно излишни. И тя е не по-малко опасна заблуда.

Реализмът в политиката продължава да бъде основното качество, което трябва да притежават днешните държавни мъже и жени, които взимат политическите решения за това каква отбрана ни е необходима, каква армия ни е необходима, как тя трябва да се подготвя, какъв състав трябва да има и така нататък. Затова е крайно време да се освободим от идеологически клишета и стереотипи, догми от рода – „вижте има чл. 3 и има чл. 4 на Вашингтонския договор”. Да, има, и ако говорим за военен потенциал на НАТО, това означава потенциал на всяка една страна-членка на НАТО, на всички страни взети заедно. И естествено, ползвайки или потребявайки сигурност, всеки член на този отбранителен съюз трябва и да допринася за сигурността.

Въпросът е как можем тук със средствата, с които разполага българската държава, да получим онази степен на национална сигурност, която ни е необходима днес и в близко бъдеще, а не вчера и преди много години? Затова и ние в Бялата книга за отбраната и въоръжените сили заложихме един реалистичен процент от Брутния вътрешен продукт от 1,5%, който смятахме, че може да бъде осигурен в условията на държава, която вече излиза от криза. В същото време се оказа, че ние сме далеч от излизането

от финансовата и икономическата криза, че има нови реалности в Европа, които са около нас и всъщност имаме нова рецесия, имаме друг етап на тази финансова и икономическа криза.

Сега разполагаме с 1,2 и малко отгоре проценти от БВП (1.23% от БВП), но например и през 2010 г., и през 2011 г. в хода на текущата година този процент се увеличава (през 2010 от 1.44% на 1.74% в края й, а през 2011 година, която изтече преди 1 месец, започвайки от 1.31%, в изпълнения бюджет той става 1.39% от БВП). Защото, когато говорим за 1,5 % от БВП, има една величина, която е неизвестна – какъв е БВП в края на годината, а не в началото на годината, и това е важно, когато правиш анализи. Трябва да отбележа също така, че за разлика от всички останали страни-членки на НАТО, в бюджета за отбрана не са включени пенсиите на пенсионираните военнослужещи. В номинална стойност те са около 200 милиона на година, така че, ако искаме да говорим с едни и същи термини в НАТО, тези 200 милиона ще трябва да ги прибавим към разходите за отбрана.

И когато говорим за възгледа на пацифистите, или за тази друга крайност, не можем да разчитаме само на солидарността, в случай на непредвидена криза, защото какво би станало, ако и останалите съюзници започнат да мислят като нас?

От средата на 2009 г. стартирахме един период, който наричаме „стратегическо преосмисляне” в областта на отбранителната политика. И това стратегическо преосмисляне съвпадна със стратегическото преосмисляне в рамките на НАТО като военнополитически съюз. Знаете, че в същото време и НАТО разработи своя нова стратегия за сигурност, знаете, че се извършва може би най-голямата от началото на съществуването на НАТО трансформация в командната структура, в агенциите на НАТО. Нищо по-различно не направихме и ние. Ние се опитахме да разгадаем съвременните гатанки, поставени от средата на сигурност, опитахме се да бъдем в синхрон с това преосмисляне в НАТО и в резултат на това се появи Бялата книга за отбраната, появи се новата Стратегия за национална сигурност, Националната отбранителна стратегия, съвсем скоро приехме доктрината за използването на въоръжените сили на Република България и продължаваме работа по доктрините на различните въоръжени сили. Аз считам, че в рамките на 2012 г. ще имаме цялата нормативна база, която ни е необходима, включително и с промени в Устава на въоръжените сили, с промени в бойните устава, за да можем да кажем, че този процес е завършил и тези промени в тези нормативни документи са израз именно на онази адаптивност, за която преди малко говорих.

Независимо от кризата, успяхме да стабилизираме ресурсно системата за отбрана. Успяхме да изплатим натрупаните през годините задължения. Успешно приключихме проектите за модернизация на военновъздушните сили със самолетите С27 Ј „Спартан” и хеликоптерите „Кугър”. Осигурихме и получихме, и вече тренират пилотите на Военноморските ни сили, трите хеликоптера „Пантер”, въведохме нова брегова система за контрол и охрана на морската граница „Екран”, получихме нова техника от „Даймлер Крайслер” за Сухопътните войски и най-важното – без загуби преоговорихме оставените ни в наследство контракти и пренасочихме средствата към поддръжката на вече получената нова техника.

Бюджетът за отбрана такъв, какъвто е сега и какъвто е приет от Народното събрание, няма да отмени нашите приоритети. Ще се отрази върху графика за изпълнение на някои от тях. Тези промени вече са факт с постановление на Министерски съвет, с което бяха направени промени в Плана за развитие на Въоръжените сили. В тази си част за 2012 година Планът за развитие на ВС ще бъде изпълнен и в това не трябва да се съмнява никой. Беше приет на първо четене Законът за резерва. До края на годината трябва да наберем 300-400 резервисти от доброволния резерв. Този доброволен резерв служи за доокомплектоване на състава на единния комплект въоръжени сили. Такъв, какъвто той съществува и за мирно, и за военно време. Освен това, предвиждаме и техника, и личен състав от запаса за създаване при необходимост на нови, военновременни съединения за нарастване на възможностите на Българската армия, ако това се налага.

Не на последно място, ще продължим да работим за повишаването на социалния статус на хората в отбраната. В началото 2010 година трябваше да повишим изискванията към определени допълнителни възнаграждения, а от някой от тях трябваше да се откажем, за да покрием всички нужди с разполагаемите ресурси. В края на миналата година ние върнахме онова, което бяхме отнели. Намалихме изискването за изплащането на така наречените височинни, въведохме допълнително възнаграждение за ползване на чужд език, възстановихме допълнителното възнаграждение за служба в отдалечени гарнизони.

За да успеем през 2012, 2013, 2014 години, на нас ни е необходимо да се включим в най-пълна степен и в най-ранен етап в редица многонационални инициативи за съвместно придобиване, изграждане и развитие на отбранителни способности. Така няма да допуснем бюджетът да възпрепятства изграждането на тези способности, а финансовият недостиг да се транслира в дефицит на сигурност. Тук ние не се ръководим само от финансовите условия, а и от визията, че само така ще можем да изпълним

задълженията си към колективната отбрана и ще превърнем кризата от предизвикателство във възможност. България вече участва и е заявила участието си в редица многонационални проекти в рамките на НАТО, на ЕС и на регионална основа. Изграденото сътрудничество и доверие между държавите от региона в тази сфера е добра основа, върху която да се надгражда по-нататък потенциалът на държавите, които членуват в процеса на министрите на отбраната от Югоизточна Европа. Освен това, в рамките на НАТО, ние участваме в програма за осигуряване на способностите за стратегически въздушни превози, така наречената програма С-17 и програмата за съюзно земно наблюдение. България е сред страните в ЕС, които работят за създаване на група на държавите, използващи самолетите „Спартан“ за оперативен и тактически превоз на войски и товари. През май тази година ние, заедно с още 17 държави, подписахме програмно споразумение за развитие на способности по линия на европейския флот за въздушен транспорт.

По инициативата за „интелигентна отбрана“ имаме интерес към шест проекта, които ще бъдат утвърдени на съвещанието на високо равнище на НАТО в Чикаго и ние сме водеща нация по един от тези проекти, а именно „Ролята на жените на ръководни длъжности в сигурността и отбраната“. Друг наш проект с важно национално и регионално измерение, това е Центъра за изследване, изграждане и развитие на способности на НАТО за управление на кризи и оказване на помощ при бедствия (Center of excellence).

В контекста на „интелигентната отбрана“ е и предложената от нас идея за общо ползване на съвместни съоръжения, които България и Румъния изградиха със САЩ. Фактът, че САЩ решиха да изтеглят две от четирите си бригади, дислоцирани в Европа, и вместо тях да ротират различни подразделения на морската пехота или на Сухопътните войски на САЩ, е и възможност България и Румъния съвместно да използват пълноценно съвместните българо-американски съоръжения в бъдеще.

Приоритетно направление в усилията ни е и участието в операции. За безпрецедентно кратък срок ние подготвихме фрегата „Дръзки“ и тя участва в операцията „Обединен защитник“ на НАТО в подкрепа на оръжейното ембарго на Либия, продължихме участието си в Афганистан, Косово и Босна и Херцеговина. На всички вас е известно, че подготвихме и Министерски съвет прие стратегия за нашето участие в Афганистан. Ние планираме от 2013 г. до края на 2014 г. да намалим контингента си с около 75 % и да продължим участието си и след 2014 г. с т.нар. съветнически тимове и инструктори, подпомагащи подготовката на Афганистанската армия.

В заключение ще кажа, че след като стабилизирахме системата и върнахме фокуса върху способностите, сега е време за консолидация и най-вече за по-нататъшно развитие на тези способности. И е важно да гледаме на срещата в Чикаго като жалон в нашите по-нататъшни усилия да укрепваме както националната, така и колективната отбрана. Очакваме в Чикаго на преден план да бъдат изведени трансатлантическата връзка, като ясно проличи европейския ангажимент към колективната отбрана на страните-членки на НАТО. Тази среща трябва да демонстрира способността на НАТО успешно да приключи изпълнението на поетите ангажименти от срещата на върха в Лисабон, да даде т.нар. междинна готовност на системата за противоракетна отбрана и др.

Аз считам, че с помощта на такива конференции много от въпросите, които интересуват и експертите, и политическото, и военното ръководство, ще имат по-добра основа за обсъждане и за вземане на най-правилните и адекватни решения.

Затова искам накрая да благодаря за вашето внимание и да ви пожелаю успешна конференция. Сигурен съм, че както и при предишни конференции, ще има кратки резюмета за това какво е ставало по време на конференцията и аз мога да ви гарантирам, че ние в Министерството на отбраната ще ги прочетем най-внимателно.